

सं. नं. १३

रामचंद्राचार्य - काठानिर्णयदीर्घिका

३२८ स्तंभः पूर्ण

धर्मशास्त्र

(1) काठनिर्णयसिद्धिप्रकार
प्रासंगिक

अनेन द्वात्रिंशन्मासादूर्वाक असंज्ञो तोप्यविनाशो न भवतीति दर्शितं। स च किंचित् नान्ये तदाह प्रथमा साहय इति ५

(2A)

शेषतो निगदितं तत्कर्मकार्यतथा मासत्वादिषु द्वां द्रमानभुरीकुर्याद्विशेषो न वेत् ॥
॥ इति मासत्वादि विशेषाणां धर्मकार्यकार्यविशेषायोगिनो विरूपणं ॥ अथ मलमा
सनिर्णयः ॥ ॥ चांद्रस्याद्रवि संक्रमेण रदितो मासः सितादिः क्रिया बाह्यो साविधिमा
सकः क्षय इति स्यात्साहिसंक्रान्तिकः ॥ आरभ्याधिकमासमेतिसपुनर्द्वात्रिंशामासे
समं धरक्षेणोडशभिश्चतुर्घटियुतेयानि सौम्यः ॥ मासेषु वत्रिषु कार्तिकादिषु
शुभे मासः क्षयारव्यस्ततः प्राक्पश्चादादिमासकौ नियमता वर्षस्य मध्ये तदा ॥ ७ ॥
परश्चाद्यः प्रपतेदिषादिषु पुनश्चैत्रादिषु इषादिषु च क्षयस्य पुरतः पश्चा
त्तन्मासिमौ ॥ तत्र द्वावधिमासकौ क्षय इति तस्याज्यत्रयं कर्मस्वद्वाहेषु स्वमंगले
चततोत्रादिमः शोभनः ॥ ८ ॥ काम्यादिषु रिवलेषु कर्मसु परित्याज्योक्षया
रव्यात्तरासंक्रान्ती न दुकालनोपि हि सवत्सुर्वाधिमासः शुभः ॥ ९ ॥ इति मलमासनि

॥ श्री ॥

॥ २ ॥

(3)

प्रायः ॥ अथ मलमासे कार्याकार्यनिर्णयः ॥ अरंभं न मलिम्बुवे वितनुयात्काम्य
स्य मोहादुपक्रांतस्थापि समापनं प्रथमतः प्रारंभमेव क्षये ॥ ११ ॥ शुद्धे मासि मृतस्य वा
र्षिकं मपि प्रादुर्द्वितीयादिकं नैव स्थान्मलमासके वितनुयात्मासि क्षया रज्यपित्त ॥
तत्प्राक् संग्यधिमासको यदि भवेत्तत्र स्यात्सर्वतरं तस्मिन् शुद्धतया क्षये वचनान्कु
र्याद्दयोः कोविदः ॥ १० ॥ पापे मास्यपि पारये मलिनतो यत्प्राक् प्रवृत्तं भवेत्काम्यं चेन्न
तिवत्सरं समलिनस्तत्राधिकं मासि मृतस्य मलिन्मृतो नाथ मलिम्बुवो मतिशरं न्मध्ये तदाद्या
दिकं कुर्यान्मासि चतुर्दशे मतिर्युद्धं सप्तमि परः ॥ ११ ॥ मस्याच्चेन्न मलमास एव
तनुयात्तदाद्यादिकं नार्षिकं प्रादुर्द्वितीयादि नैव मृतस्य मलिनेऽभावे स्पशुद्धे भवेत् ॥
नष्टानां स्य मासगासु तिथिषु प्रागं स्यै रध्वयोग्राह्यास्ताः स्निग्धः क्षयाहविधु
ये प्राग्ध्वमासस्थिताः ॥ १२ ॥ एवं तद्भवद्नेपि नियतत्रिंशद्दिनवा शुभमासा
रभ्य समापयेत्तमलिने मासापवासव्रतं ॥ दाहादिप्रथमादिकं तमरिबले प्रतरयका

दुर्बेद

॥ श्री ॥

॥ २ ॥

(3A)

यतिथागर्भाधानमुरनंचवौलविधितः प्राग्जातयागविना ॥१३॥ कृष्टे आग्रयणंगजेद्रपुरतः
 द्यायामधानंगयोतीर्थे दुक्षययोश्चपिअमधिकेसास्यवमाघाचरेत् ॥ मासारव्यानिरपेक्षमे
 वविहितंनित्यं यथापासनंतद्वसंचमखागिनसोत्रविधयोदशादिपर्वेष्टयः ॥१४॥ यन्नेमि
 त्तिकमग्निनष्ट्यनुगताग्याधानमर्वाभुवासरकारादिविलोपनेसतिपुनः प्राक्तंप्रातिष्ठादि
 कंदाहस्यादित्रयस्वकालविगमेगोणाविधानापरं लुप्यताधिकमासितद्वितनुयास्य
 क्रांतकाम्यंतथा ॥१५॥ चंद्रार्कग्रहणोश्चैवपतन्याकाम्याद्यथात्रयकंदैवेषिअमनो
 रतैर्वितरणंभृत्यर्थवद्दीअथा ॥ अग्न्याधानमहाव्रतोपनयनंभूषाभिषेकंमहादाना
 दीभ्रतिहेतुकेतरवृषासर्गप्रतिष्ठाभरवात् ॥१६॥ वेदादिब्रतचौलदारकरणादीनप्य
 नाचत्रयकानतीर्थस्नानमपूर्वमत्रमलितेनेवाचरेद्भूमिकः ॥ देवालोकेनमप्यपूर्वमधि
 केनेष्टतिकेचिदुधाभुक्स्थविरवालयनाशसमयेसर्वेपिनेष्टतितत् ॥१७॥ आ

उपनेध

प्रसंगाभक्त्यालेषु कनात्पारिनेनत्रिषिः अग्न्याधानादीतिः

॥ श्री ॥
॥ ३ ॥

धानाद्यदिते च नैव तनुयाषु कस्य बाल्यादिके मुक्ता कर्म ग्रहणाद्यथाभ्युदयिकं प्राग्वत्स
रा दन्यतः ॥ यात्रा वा स्तुतिवैश्वानरविधीनसर्वोत्सवोत्सर्जनोपाकर्माग्नयणप्रतिग्र
हमुरवा नूपुष्टीष्टिपूजा एकाः ॥ १९ ॥ शुद्धे तु त्रमास्यनुष्ठितमपि स्याद्यस्वकाले कृतं त
न्निस्त्राद्यपि पापमासिनभजे ज्ञातेष्टिसोमादिकं ॥ कन्यास्त्रास्तु न वा तदादिने करोर्षे इत्यप
क्षोसितः श्राद्धार्हः समहा लयेपिमलिने न स्यादयं निर्णयः ॥ १९ ॥ ॥ इति श्री रामचंद्राचार्यवि
को रविनाथोक्तनिर्णयदीपिकायां मलमासे कर्मकार्यनिर्णयः ॥ ॥ अथ सामान्यतिथिनिर्णयः ॥
शुक्लास्या प्रतिपत्तिथिः प्रथमतः श्रेष्ठापरपक्षात् नक्षत्रात् चरतो रिवलाथिगदिता कृष्णादिती
यादिमा ॥ पूर्वाह्ने यदि सासिता नुपरतः सर्वादितीयात् नक्षत्रात् चरतो रथविघ्नपयजिंहित्वा च
तुथीपरा ॥ २० ॥ कृष्णा पूर्वयुतासितापरयुता स्यात्तन्वमीति स्थिति र्यद्दीप्येव विनोपवासम
मयीषष्ठीतु शस्तोत्तरा ॥ पूर्वास्यादिह सप्तमीति परयुक्ते शुक्लाष्टमी पूर्वयुक्ते कृष्णा द्वैय्यपि श
स्यते परगता सोमैत्रायोरुत्सवे ॥ २१ ॥ पूर्वास्यान्तवमीशुभाथदशमी कालारसृगाद्याथसा

॥ श्री ॥
॥ ३ ॥

(4A)

द्वाहीकालयुगादिमोत्तरयुतावाथोत्तरैकादशी॥ द्वादश्याद्ययुतात्रयोदशतिथिः पूर्वा
 सितोशासितः पश्चाद्देवपरत्रवेन्नसप्तवेष्टाग्निद्वएवोदितः॥२२॥ प्राग्निद्वैवचतुर्दशीहक
 थिनाचेत्सापराह्खिलेनोवेवेत्रमभोगतेतरसितास्यादूर्ध्वमाद्यासिता॥ सावित्रीत्र
 तमंतरेणभवतोभाषौर्णिमास्यापरेद्वैधेसर्वतिथेः क्रियोसुगदितः साधारण्यनयः॥ जो
 ॥२३॥ प्रोक्ताइवदुतिथिर्वतेश्चिह्नशुभायायायुग्मभाकोदितासाग्यास्यायदिकर्मका
 लमुभयीव्याप्रोतिनोवास्पृशेत्॥ अथमुद्रहगास्पृशेद्यदितदाग्यास्यैवयुग्मा
 द्वाकर्मोपक्रमकालगतुकृतिथिग्राह्यायुग्मादरः॥२४॥ इत्येकेब्रुवतेथकर्मस
 मयत्कृत्वात्मकेवाभवद्यैकासाखलुत्सायनेवतविधायुग्माभिधानेतरा॥ योक्तै
 केविकल्पतोद्वाहभवाव्यापिन्यतारयशानीकालस्येषदपिस्पृगत्रविहिता
 शुक्रान्तराद्यासिता॥२५॥ काष्ठास्पृग्यदिवाल्पयुक्परयुतापूर्वाचितायेष्यते
 प
 कूरयुदयात्रुभूमपिवास्यान्नादिकातावदा॥ पूर्णष्टात्रिपुरूर्त्तगातुसक

॥ श्री ॥

॥ ४ ॥

(5)

कासायेवथयाहिस्त्रितासेवेष्टानदितत्रयुगमनियमोरात्रिब्रतेरात्रियुक् ॥ २६ ॥
दास्ताहनिराकर्मसुभयगतायुग्मादरोनास्यथग्नाद्यास्तमपोदयसृगित
रायुग्माभिधानां स्यजेत् ॥ प्रातयुग्मदिने ब्रतस्यतनुयात्संकल्पमन्यत्रतुप्रा
रंभेविदधीततंब्रततिथेर्नोक्ताविशेषादि ॥ २७ ॥ युग्मवाक्ये ॥ युग्मा
ग्निपुगंश्रुतानांषण्मुन्योर्वसुंश्रुतः ॥ इद्रेणद्वादशीयुक्तावतुर्दश्या
नुपूर्णिमा ॥ २८ ॥ प्रतिपद्यप्यमावास्यातेनार्थुगंमहाफलं ॥ एतद्वास्तं
मस्यशेषं हन्तिपुण्यंपुराह्नेतेनगिति ॥ २९ ॥ वेधांमिंध्यतिथेस्यजेदविहितं
दिग्भूतनागंतगाभाडयः प्रवदशोपहन्युरपरामष्टादशद्वादश ॥ वेधोयंगदिनो ॥ श्री ॥
द्वादशेपिसमयेव्याप्तावभावेतिथेर्नक्तद्येन्मविधौस्यजेदमुमथात्वल्पापिवेधा ॥ ४ ॥
स्तियेः ॥ ३० ॥ निंधः स्यादुपवासकर्मणितिथिर्पात्रेक्षवारादिभिः पुण्योक्तादि ॥ ४ ॥

खिले

मुरुर्नगामुपवसेत्तावेधदोषोत्रनः॥पिअधशुदयादिपार्वणपुरवेस्विष्टास्वकालेईल्मवा
तिष्ठतियाहोहेपिसमयेव्याघ्रावभावेपिना॥३१॥स्तोकस्यप्यदि तत्र पूर्वदिनगाहासेतिथेः
श्रेयसीप्रोक्ताहृदिसमत्वयोस्तुपरतोथोयामुरुर्नत्रयं॥सूर्यस्यास्तमयेप्रभातसमयेवा
स्तेसमयेवसामंतव्यायदपीहकर्मसमयेनास्तीत्युषीणांमते॥३२॥मन्वादिग्रहपातवेध
तियुगादिष्वेवसत्सुक्रियानोतेषां सकलत्वमिष्टमपिभिसायोदयस्थत्वतः॥योभाष्यंज
नदंतपुंदिजलजिस्तानेषुताकालिकीकेशारणामत्युजमसुतिथेःसांकल्पमत्रापि
न॥३२॥॥इतिसामान्यतःसर्वतिथिनिर्णयः॥अथब्रतविशेषेणतिथिनिर्णयः॥
होलाकावटपैतकीबलिदिनेंवरिप्रते॥कान्तिथिद्वारव्यासबृहनपाचनवमीदुर्गाजते
प्रावणः॥षष्ठस्कंदयज्ञोत्रयोदशतिथिःकामस्यहस्ताष्टमीत्येताःपूर्वयुतात्रतेषुतिथ
योग्राह्यास्तथारोहिणी॥३२॥प्रागुक्तेविधिरासुकर्मसमयस्यत्रादिषुस्यादथोदुर्गाज्या
स्विषथुक्लावनवमीमूलाष्टमीयुक्शुभा॥दुर्गारथंतनुयान्नभस्वबहुलाष्टम्या

(5A)

॥ श्री ॥
॥ ५ ॥

(6)

मगस्योदयेनेवे द्वादशपदेमुनो हरिगते एम्यांसितायां चरेत् ॥ ३३ ॥ तथा लोकादिः ॥ उद्या
निकात्रिवपवित्रकमे घपूजादुर्गाष्टमीप्रलविरूढकजागराणि ॥ स्त्रीणां व्रतानि निरिवला
न्यपि वार्षिकानि कुर्यादगस्त्यत्र दिते शुभानि लिपुः ॥ ३४ ॥ ॥ अथैकमकनिर्णयः ॥ ॥
मध्याह्नास्यदलेत्रिभागादिवसे स्यादेकमकततो मोणाकस्तिमयावेधिनिर्गदितः कालो ह्य
हेतुत्तिथिः ॥ कालस्यावयवंसमं स्पृशति वनमुखस्य पूर्वैरहितकुर्याधिकमुख्यकालगतिथि
र्गाद्यादिभावोत्तरा ॥ ३५ ॥ मुख्यास्यगच्छत्तयवदघदिवगाग्रात्यानदात्तिथिरुसंपूर्वतिथो
प्रवित्रेयानियतं स्यान्मुख्यकालेषु ज्ञः ॥ मुख्यस्य स्थिरपि द्वयो र्यदितदा युग्मादरा निर्णयोना
म्यांगेयमभाजनप्रतिनिधौ नक्तैकमकतयुगा ॥ ३६ ॥ ॥ अथ नक्तकालनिर्णयः ॥ ॥ कार्य
नक्तमुद्दयेस्तमयतः काले मुरुत्तत्रयेनो हेयविरहितत्वतो व्रतवताप्यादित्यवारादिषु ॥
नास्तेतत्तिथिरत्र चेद्वाहगतापिसायेरि कुर्यात्तिथोव्या स्यादौ समरन्य पूर्ववदिदं सिद्धोर्दि
नां शोष्टे ॥ ३७ ॥ ॥ अथोपवासतिथिनिर्णयः ॥ ॥ हरभान्यवतुर्थरसकुतमकशुक्ला

॥ श्री ॥
॥ ५ ॥

(6A)

द्वितीयाभिर्नैतौः षुपावस्तव्याशिवरात्रिवर्जितचतुर्दश्याप्यरुद्राष्टमी ॥ एकादश्या
 सितत्रयोदशतिथिसंज्ञान्यषष्ठीपरास्तावित्रीतरुपंचदश्यातिथिः शेषात्रयोदश्याति
 ता ॥ ३८ ॥ कामीन्यातुपरति केचिद्वदन्सर्वात्रयोदश्याशस्तायात्तरुपेजेदचतापूर्व
 त्रपर्णास्तिचेत् ॥ ज्ञास्यासौदयिकी घटोपपिताप्यल्पान्वीतानि यद्ययातिथ्यो येहनि
 चेदथोत्तरदिनेनोचेत्प्रशस्तादिना ॥ ३९ ॥ नाडीपंचकवेधनस्यपिततोवेधाधिकत्वेफल्क
 सीरिदध्यपिचोपलुज्यतनुयातत्रोपवासं वते ॥ वायुप्रोक्तंवाप्राशयोपवासः ॥ नक्तंरनि
 ष्यान्तमनोदुर्नंवाफलंतिलाक्षीरमेषांनुवासा ॥ यत्प्रचदैगव्यंदिनेवापिवायुःप्रशस्तम
 त्रौत्तरमुत्तरचेति ॥ अथनक्षत्रोपवासनिर्णयः ॥ न्यादुर्पूर्वमहर्दयेस्तमययुङ् नोवातथाह
 र्दयेष्व्यासान्येवतथाऽन्यथातुपरतो ज्ञात्तदतेभुजि ॥ ४० ॥ अथजन्माष्टमीनिर्णयः ॥ रोहि
 ण्यास्तिरितानिशीघ्रभुमयथायाभनासंस्पृशेस्ताष्टम्युत्तराणांस्तोपवसनेऽथोर्ध्वनिशी
 ष्यादुवेत् ॥ अष्टम्याद्यनिशीतरत्रिदिवसेनाडीनुहर्तादिवा नस्यास्तापिपरिष्यतेथमयुतांवे
 सेवस्तोसाव्रत ॥ ४१ ॥ सापिस्यादुधसोमयुग्मदितादातीवप्रशस्ताथवायापूर्वैवशुभुता

॥६॥

(7)

शुद्धेन

निशीथमयुताभास्यग्नेवात्रवेत् ॥ तांपूर्वासमुपावसेदिपथास्यकेनभायाश्रयेकृत
 श्रेतिथिभावसानसमयेकुर्वीततस्माराणं ॥४२॥ अंतोस्यतिथेरुचोरुतमवेद्व्यर्धरात्रेभु
 जिःशस्तास्यादसमर्थरकविगतेतिथ्यश्रयोःतारयेत् ॥ निष्ठातोकरणेचदेषकथतादे
 कादशीवन्तृणांकाभ्यत्वेथिनिबेधनिर्निगदितेनिसंजयेतीव्रतं ॥४३॥ ॥ अथैकादशीनि
 र्णयः ॥ भुंजीरन्तरेदिनेखिलजनाःपशुद्वयेपिब्रतेव्येकादश्युभुयीगृहीतरन्मिःका
 र्पाथशुक्लैवसा ॥ शस्तास्याहृणोसिततुमपिनोधातरस्थाप्यथोनस्यास्तासजिनोथदि ६
 शुभ्रदृष्टिणांकाभ्यव्रतैस्वोयी ॥४४॥ विदुःकादशेदशम्यनुदिगताशुद्धन्यथाथोयदाद्व ७
 द्वादश्यस्तिसमात्पिकोतपरतःशुद्धमनेकादशी ॥ काभ्यासांसमुपावसेत्परदिने
 वांकाविहीनस्तसविष्णुपीएनरुद्वयोरूपवसेन्नंदातुविदुःल्यिका ॥४५॥ द्वादश्यस्ति
 समस्तदासजवतांभुत्तार्थिनांस्यात्पराविदुःनस्तुपैरोमवोत्पिकाहरितिथिश्रैसेक
 कार्याखिलै ॥ नंदाविदुःसमायदाहरितिथिर्न्यासमावाचरेन्नुक्तिभुपरतोव्रतंयदि ॥६॥

(2A)

भवो विद्वाधिको जः सप्तः ॥४६॥ सर्वेषां परतो यत्सर्वं हरिमुक्त्वा विद्वाधिकश्चैवो नो
 क्षारः सयविष्णुकास्युपवसेदस्यां गृहीचरेत् ॥ न त्तत्रैतदादिनामुपवसेन्नो क्षारानि
 बुज्जो न वास्ते विमतिर्दावनाधिके शुद्धे न तु ल्यवयोः ॥४७॥ शुद्धो नोप्यधिकासमान
 वलुना विद्वातथे कादशीनेदुदश्यधि कातयोपवसने ग्राह्यारिखलैर्दादशी ॥ हिताखल्य
 रूपोदयोपिदयेदशमीवैधं व्रतं वैष्णवास्तदस्यातनुपुस्तथेतरजनाः कोन्यव्रतं चाथचे
 त् ॥४८॥ दिवेद्योस्तिनिशीथमुक्त्वा तविधानाद्यैः सनजो न वेत्संक्षिप्योक्तमिदं व्रतं त्र
 नियमाद्यन्यत्रपश्येद्युधः ॥ यास्याद्दुर्जया न्नीतारहितिधिर्नाम्ना न वेत्ति स्पृशासंप
 र्णाधिकमस्तिपर्वपुरतश्चैतर्ववर्धन्यथा ॥४९॥ उन्मीलिन्यपिशुद्धविद्मवयुक्त्वा
 तु शुद्धाधिका वंजुल्यप्यथपुष्यविष्णुभपुनर्वस्थालक्ष्मिनां न्विता ॥ द्वादश्येव न वेत्तुया
 च विजयातद्दुजयं संहस्तांशिन्येवमभीष्टकास्युपवसेदष्टौ महादशीः ॥५०॥ एक

वे हरिन्द्यो रूपवसेदेकत्रनेदेतुचे क्तः स्याद्युपवासकदुरितिद्योलेनान्ययोपावसेत् ॥
 नरोक्तव्रतिनोऽर्शनंपरदिनेऽनेपिचेद्वादशीपर्याप्तान्नुजौतदौषसविधिनिर्नस्यतस्यां
 भुजिः ॥ नक्तायाचितनेकनक्तमनुजिस्थानीयभुक्तं श्रंतंतं कुर्याद्युपवासयोग्यदिवसे
 ध्यास्यान्यकाळस्मृतः ॥५२॥ ॥ इत्येवाद्दशीतिथिनिर्णयः ॥ ॥ अथश्रवणदशीनिर्ण
 यः ॥ ॥ पुराणान्श्रवणांवितापिसकलाद्वादशसौचेखितेशस्ताभाद्रपदेत्तरसजिहितास्ता
 चेदुधेदुर्लभा ॥५३॥ नंदायुग्यदिनिष्ठुशं नक्तमितिख्याताश्रुतिद्वादशीतत्रोपोष्यति
 योस्तिथिश्रवणशोर्वीतेव्रतंपारयेत् ॥ नंदायुग्यदिनिष्ठुशं नक्तमितिख्याताश्रुतिद्वादशीतत्रोपोष्यति
 यांसप्तुपोष्यतांश्रुतिर्यौमुंजीतनिस्रयका ॥५४॥ चेभानेशतिथिर्व्रतोभवतिशोभुक्ताव्र
 तीस्याद्दशैशक्तस्तुदितयेवतीनिशितुनेष्यद्वेमुखेकल्पनं ॥ ॥ अथशिवरात्रिनिर्णयोच्य
 ते ॥ विज्ञेयाशिवरात्रिस्त्रिसप्ततगामाद्येचतुर्दशसौयुक्ताचेजययानिश्रीशसमयार्थं

(8)

॥ श्रीः ॥

(8A)

दिप

तद्योदिता ॥५४॥ पूर्वे वापरथास्तु ताव्रततिथेरंते निशिथेपि वाश्रीयान्माघातेत
 राक्षितचतुर्दश्यास्तुरात्रिद्वये ॥ अस्तित्वेव ह्यत्रियुक् शुभरातरास्त्येतुपूर्वास्तुते
 सादिष्टुक्षतिथिर्व्रतेष्वपितिथेर्नस्यक्षयेपारं ॥५५॥ ॥अथपर्वनिर्णयः ॥ ॥तुर्येष्टिः
 खलुपर्वणः प्रतिपद्येष्याद्यास्त्रयोशयजेकावः प्रातरथक्षपाविरतिमस्रवीदितस्ति
 न्ब्रंतं ॥ शोयागः शशिदर्शनेष्वथभनेयवर्तनादूर्ध्वतः पर्वतः परतोथयजेप्रतिप
 दस्तस्योदिं ॥ ६॥ ॥स्थाश्चेत्तत्राद्यदिनेद्यविहितेष्वंशेयजेपार्वणः प्रास्ता
 वर्तनयोस्तुपर्वविरतोयागोदितस्तिपर्व ॥ सायास्त्रागपिपर्वणः प्रतिपद्येष्या
 तोद्वितीयाप्रच्युतापचयेतिथेर्निरसावस्यादिनेत्रस्ततः ॥५७॥ प्रातर्यद्यपराह
 संधिप्रयजेः कालोद्यहेस्यानथानैवस्याहुभयत्रपूर्वदिवसेयागस्तदापीष्यते ॥
 कथं द्याहृतिहोममुत्तितरं नोहायजेद्यदिनेचंद्रेक्ष्वावतिपर्वणेष्वपियजो

॥८॥

(१)

तत्रार्चणं पशुतो ॥५८॥ विंशति प्रवृत्तिषु सप्तमिषु तत्र तिथे बृहस्पतयस्यादिने प्रक्षिप्यार्चनं य
 दिधात्र दिवसः प्राहूपा राहा विती ॥ स्यादावर्त्तनसंगं वांतरपिचे द्राका ह्यस्तवात्रस्तान्वा
 धानयलेर्विधानमथ ये सूर्याहूरा काक्षयः ॥५९॥ तस्यां वाजसनेयिनामभिसतं स्यात्स्व
 विंशत्यो व्रतं श्वोया गोविरत्ने तु पर्वतरणे रावर्त्तना दूर्ध्वतः ॥ आदौ स्याद्विकृतिः पशुस्त
 मनुवा न्या धानमत्रा स्य प्राणावर्त्तनतश्च पर्वविरतो पश्चादिकं वै कृतं ॥६०॥ कर्तव्यं
 प्रकृतीष्यनंतरमथो पूर्वापरपर्वक्षये ररासाः परमनुतेनाग्रयणकं प्राकृदोर्णनासाञ्जत
 त ॥ ॥ परिशिष्टे ॥ शाकं सारसं मर्त्तं च यणकं कारदूषकान् ॥ साषं मधुपरात् ॥ निर्वर्जयेदौ
 षवस्तके ॥ ॥ इति धर्त्तनोपनिषत् ॥ अथ ग्रहणां निर्णयः ॥ ॥ नाश्रीयाहूरोपरपरतः प
 र्वे चतुष्करकवे यानां ग्रहणत्रये च शशिनोपस्तास्तगलेतुतौ ॥६१॥ इत्याहुय परे मुदि
 नोजनमथो बृहत्तुरस्यर्त्तनाः प्राकृता मुर्नह्यामतः प्रहरकेषो मुत्र वा श्येदही ॥ इत्या ॥ श्रीः ॥
 प्राकृप्रहरोपरहाञ्च परतो वाद्यास्तनोपावलेतस्तस्यास्तने योरवे वीदितदा पूर्वस्य

॥८॥

(9A)

अंगशत ॥ ६२ ॥ स कायापरका बहु कृत्तव्य वा न्यायं नरे शदिने निंदे स्यात्समये शानं यदि तदा शुभ्येत
 यर्धं चरेत् ॥ पुण्यं प्रोक्तमभोजनं गृहदिने पुत्री तरेण च नृणां तस्मात्तु नदिनत्रये च बलिनां पापहारी स्म
 तं ॥ ६३ ॥ ग्राहोर्कस्य रवौ विधौ च शशिनः स्याद्ये स च डानि स्तत्रानंतपवंस हो यदि न वेदुर्जे प्रयागे व
 रः ॥ भागाद्यौ गृहो कृत्ता कुभतनाः स्युर्देविकाने प्रदातुं तद्वस्त्रे निहिता निधा च वरणा प्रोक्ता सरस्वत्यथ ॥ ६४ ॥
 भागा चंद्रपदा पृथक् परतः स्यादैवै कौशिकी तापिका सिंधुर्गडिका कृत्ता च शरयुः पुण्याथ सर्वो मुक्ताः ॥
 गंगाद्याः सकरहेथ फलं स्नानादिकर्माने स्यात्तु यथापि अमत्र तनुया दाने न हे न्माथ वा ॥ ६५ ॥ काले
 मायति शास्त्रतः सुवि विधितो र्ज्ञानयो स्यापि वा प्रोक्तः पुण्यकरो गहोथ विकळो देशं तरस्य सचेत् ॥
 स्यर्शं चाश्रुतिरत्रैव समये हो सा मरा चै स्युते राने या खलु लुभ्यमान सनये सुतो पुनः श्याश्रुतिः ॥ ६६ ॥
 अत्रैप के नि हसजे सुवन संस्तानं स्मृतं नाम हे ५ थ शा ने पि च रा र दर्शन कतं स्नानादिकर्म स्मृतं ॥ ज्येष्ठा
 नित्र भवै च दे न हरि नं ब्रह्म अविष्ठा सुचे चंद्रा क मरुणं शुभा व र्भतौ न्यत्रा शुभं तत्र तु ॥ ६७ ॥ क्षमा पा लो वि
 र्ची त शांति क म धो स्या चै द्रु हो ज न्मं जे तस्वौ त र यो र्भ यो अत नु या च्छां तिं स्व हो रा सु च ॥ कार्ये रान व कं च यो
 दश ति थिं प्रार च्य तां ग ल्य के व ज्यं चंद्र विा प हे शु जा ग दुः के चि तु चै द्रु ग हे ॥ ६८ ॥ द्वा र स्या दि क स ति र त्र ति

॥२॥

(१०)

अथ अधिकं वेधं रवेस्तु प्रहेप्रारभ्य शतिधिं चतुर्थमधिकं वेधं रवेस्तु प्रहेप्रारभ्य शतिधिं चतुर्थमधिकं
 रवेस्तु प्रहेप्रारभ्य शतिधिं चतुर्थमधिकं वेधं रवेस्तु प्रहेप्रारभ्य शतिधिं चतुर्थमधिकं
 नावप्रयके ॥६॥ ॥ इति ग्रहणकालनिर्णयः ॥ ॥ अथोपाकर्णकालनिर्णयः ॥ ॥ वेद्योपाकर्णकालनिर्णयः ॥ ॥
 प्रजननेपक्षेस्विते प्रावणे स्याद् स्रुतिनामहास्रुतुषां नाथो यजुःशस्त्रिणां ॥ आवणं स्रुतातु
 कर्णसप्तमं व्याप्रातिस्तान् चैव वाचो र्माति निरशास्त्रिभिः परदिने पूर्वैतरे र्थाजुषैः ॥७॥ ॥ अविदीत तु या
 दुपाकर्णकालनिर्णयः ॥ इति स्वीयाकारेण सप्तमं सप्तमं निर्दिष्टं हेतोर्विद्विष्यात्रियां ॥ तद्वेप
 विद्वेषवविहितं कुर्माद्योपाकर्णकाले स्तोत्रं स्रुतौ यदि न भोजसः सितपंचनी ॥७९॥ ॥ यास्या
 वाजसनेभिर्वेदं च स्रुतैस्तान् वितांके वलावा ॥ ॥ स्तुतातिधिं सर्वतुनाथस्याद्यदि आवाणी ॥ सं
 क्रोसादिस्तुतां तस्यैव विधिः स्यात्प्रोष्ठपद्याननस्यैव स्तितिरशास्त्रिणां ननसः पंचम्यध्यानां स्त्र
 ता ॥७९॥ ॥ यास्यावाद्यनुकूलोत्रविहितो वायनीयैर्दिजैः सर्वेषां स्युरसंभवेऽसमयागोणाः स्वर्ग
 होदिताः ॥ ॥ अथोषधप्रनवादिना तु घटते चेकानणा क्रमो नाद्याः स्तुतितपंचनी श्रुतिनामहास्रुतित
 पर्व ॥७९॥ ॥ सर्वैरेव मया स्वप्नस्पतुविधेः पूर्वाह्नकाले स्तुतोयो कर्षोस्य च स्तान्ता न्यतनसां विदु

॥ श्रीः ॥

॥ २ ॥

(10A)

षो कालस्य बद्धो भवेत् ॥ कस्योपा कतिमभ्यसि कृतिगरांपक्षद्वयेथश्रुतीरुसृज्यप्रपठेसितेसनिगमं
 क्लेशरोगानि च ॥ ७४ ॥ इति काळनिर्णय्यादीपिकामंडपाकर्णकाळः ॥ ॥ अथोत्सर्जनकाळः ॥ ॥ वौषि
 स्यादिविषेधवातदसिताष्टम्याखलुसर्जनं परादिद्यत्तवेद्यदिद्विजनजनः श्रावण्युत्सर्जनं कर्तव्यं ॥
 पौषादिद्विसिते चरेद्यद्मथोचेष्टोष्ठपद्यामुपाकर्णकारितपः सितः प्रतिपदिप्रोक्तं तदेत्सर्जनं ॥ ७५ ॥
 कुप्यादि तदुपाश्रिताक्रियाविधिदिने बोधायनाद्यास्तु वापौष्यां माद्यगशुक्लपर्वणि जगुभादे च का
 साभनः ॥ ७६ ॥ इति तदुपाश्रिताक्रियाविधिदिने बोधायनाद्यास्तु वापौष्यां माद्यगशुक्लपर्वणि जगुभादे च का
 दने ॥ ७७ ॥ उत्सर्गं तनुयुर्नमस्यपितरापोसर्जनं पाकतीप्रसद्विदधीततेतनुभवेदाप्यायनं ब्रह्मसां ॥
 इत्युत्सर्जनकाळनिर्णयः ॥ ॥ इत्यधिकं वृषसिंहादिदिने कर्कटे चर्कस्य संक्रमः कन्यामीनधनुश्च
 शुषडशीसस्यंतुलाभेषयो ॥ ७७ ॥ प्रोक्तं द्वादशतुल्यं सप्तयनलुदग्याभ्यायनं कर्कटे सर्वास्तु विरोधतः
 पुनरिमाः संक्रातयः सप्तधा ॥ मंदास्याद्विधिप्रोत्तरात्रयगतामंदाकिनीदेवतीचिन्मिन्मगोष्ठथाधि
 करयोः पुष्ये भवेद्योक्षिका ॥ ७८ ॥ स्यात्सुवाचितयेन प्रायस्तु नयोर्जोराधनिष्ठापुनर्वस्वोर्विष्णुर्क
 निलक्ष्योशतनिष्ठास्तुतामहोदर्यथ ॥ ज्येष्ठाद्रोरगस्तु नेषुकथितारास्तस्यथोनिश्रिताराधा

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com